

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

PEDAGOŠKI INŠTITUT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

»Krepitev socialnih in državljanskih kompetenc
strokovnih delavcev«

Le z drugimi smo

Spoštljiva komunikacija v šoli in vodenje sodelovalnih
interakcij v razredu

Dr. Janja Žmavc
Pedagoški inštitut Ljubljana

Naslova predavanj: *Vloga in pomen jezika pri vzpostavljanju pedagoške
avtoritete*
Retorične prvine v sodelovalnih interakcijah

Naložbo sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in
Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

1

Načrt srečanja (4 ure)

- **Učiteljice in učitelji smo javni govorci:** Kako se doživljamo in kako nas vidijo drugi, kadar govorimo?
- **Izmenjava izkušenj, osebnih pogledov:** Kako pojmujeemo in doživljamo pedagoško avtoriteto?
- Nekaj opredelitev pedagoške avtoritete
  - **Dialoški model pedagoške avtoritete:**
ODMOR
  - **Retorični model pedagoške avtoritete:**
    - Retorična izhodišča pedagoške avtoritete
      - Učiteljeva podoba
      - Razum in čustva v govoru
    - Uzaveščanje uporabe retoričnih principov ter njihovega vpliva na uspešno vzpostavljanje pedagoške avtoritete.

2

Vaša pričakovanja

3

Retorika v igralnici/učilnici/šoli: učitelj je javni govorec

- **Poznavanje ustreznih retoričnih strategij** (iskanje, izbor, razporeditev, ubeseditev, pomnjenje in predstavitev).
- **Razumevanje vzajemnosti odnosa med govorcem in poslušalci (prilagajanje govorca poslušalcem).**
  - **dobro poznavanje učencev/kolegov/staršev;**
  - **zmožnost ocene pričakovanj, vedenja in predstav.**

4

KAJ JE AVTORITETA

<https://radioprvi.rtvsllo.si/2015/02/dobro-jutro-otroci-kaj-je-avtoriteta/>

- Različni pogledi, različna področja interesa (filozofija, sociologija, pedagogika, psihologija ...), skupno izhodišče:
  - **Hierarhičen, nesimetričen odnos.**
  - **Družbeno kulturni kontekst določa dinamiko oziroma percepcije avtoritete** (“konec”, “izguba”, “metamorfoze” avtoritete)
  - **Popredmeten pogled:** avtoriteto “*imajo*” ljudje na položaju moči
- **Avtoritativno : avtoritarno**

5

Nekatera pojmovanja (pedagoške) avtoritete

- **Izvori avtoritarne moči** (*pozicijska, karizmatična, notranja in anonimna avtoriteta*).
- **Zgodovinsko utemeljeni pedagoški koncepti:**
  - *apostolska avtoriteta* – poklic,
  - *simbolna avtoriteta uma* – doslednost,
  - *model prikrite avtoritete* – psihični pritisk.
- **Razlike v pogledu na vlogo avtoritete za doseganje vzgojnih ciljev:**
  - *tradicionalisti:* podreitev avtoriteti je nujni pogoj za posameznikov razvoj,
  - *progresivisti:* vzgoja brez uveljavljanja avtoritete,
  - *zagovorniki kritičnih teorij:* avtoriteta v vlogi socialne pravičnosti.

6

Vidiki (pedagoške) avtoritete

- **MEDOSEBNI VIDIK (Kroflič, 1997):**
  - Pedagoška avtoriteta je posebna oblika pedagoškega odnosa, “v katerem **učitelj vodi, usmerja, pa tudi disciplinira otroka in si prizadeva, da bi ta vsebino vzgoje in izobraževanja **ponotranjil in sprejel za svojo.****” (Kroflič, 1999:55)
    - *samoomejitvena avtoriteta* – vključevanje v procese odločanja.
- **INSTITUCIONALNI VIDIK (Krek, Šebart, 2009):**
  - **Ravni vzpostavljanja učiteljeve avtoritete:**
    - *učitelj v šolski hierarhiji* – pravila,
    - *učitelj kot strokovnjak* – znanje in ravnanja.

7

Dialoški model avtoritete (Bingham, 2008)

- Odnos, v katerega **aktivno vstopajo učitelji in učenci ter ga sooblikujejo skozi komunikacijo.**
- Vzpostavi se in deluje šele ob **vzajemnem priznanju:**
  - **kompetentnosti** učitelja-strokovnjaka in
  - **participatornega učenca**, ki se ne (le) odziva na avtoriteto (podrediti/ne podrediti se), temveč se z **njo ukvarja (tj. se z njeno pomočjo opolnomočuje).**
- Naloga učitelja:
  - da učence **spodbuja**, da se odzivajo **na jezik. strategije učiteljev** in
  - da jim **pokaže, kako naj se aktivno odzovejo** na avtoriteto tako **učiteljev kot učnih vsebin** (*uporabiti/ne uporabiti; sprejeti/ne sprejeti; strateško izkoristiti glede na okoliščine, ...*)
- Vloga **besedil/učne vsebine:**
  - skozi njih učenci učitelja sploh lahko prepoznajo kot pedagoško avtoriteto,
  - opravljajo mediatorsko vlogo sredstva za opolnomočitev učencev, kljub ~~tranzitnemu ne sprejemanju avtoritete učitelja~~

8

Pedagoška avtoriteta : spoštljivost

- Spoštovanje/spoštljivost je **bistvena komponenta** pri vzpostavljanju in ohranjanju pedagoške avtoritete (Makovec, 2014; Kroflič idr. 2009).
- **Vzajemna spoštljivost:** učitelj je odgovoren za pedagoški proces (vsebine in odnos), a učence vključuje kot **enakovredne sogovorce (jim namenja enako mero spoštljivosti/upoštevanja, kot jo pričakuje sam)** – **RETORIČNA KOMPONENTA**.
- Dimenzije spoštovanja:
  - **osebna** - koncept medsebojnega pripoznanja:
  - **družbena** - spoštovanje učiteljskega poklica, vloga znanja v družbi, odnos do otrok in mladih.

9

VAJA: Kateri vidiki (institucionalni ali medosebni) avtoritete izstopajo v navedenih ubeseditvah?

- Razmišljate tudi o ustreznosti posameznega načina ubeseditve glede na situacijo :
  1. *Otroci, danes bomo ustvarjali s plastelinom, in sicer bomo izdelovali drevesa. Pripravite mize, tukaj je plastelin. Lahko kar pričnete z delom.*
  2. *Otroci, predlagam, da danes ustvarjamo s plastelinom. Že dolgo nismo, kajne? Poglejmo skozi okno. Ali vidite kaj primernega, kar bi lahko naredili tudi iz plastelina? Drevesa, da, odlična zamisel. Vidi kdo še kaj drugega? Seveda, gugalnice. Ali mislite, da tudi gugalnice lahko izdelamo?*
....
  1. *Da bomo oboji uspešneje delali, pred začetkom ure vsi odložimo telefone v tole škatlo.*
  2. *Pri mojih urah ni klepetanja in igranja s telefoni. Pri mojih urah boste poslušali in sodelovali, sicer nimate veliko možnosti za uspeh.*

10

VAJA: "Pedagoška avtoriteta v praksi"

(20 min)

- CILJ: *Refleksija lastne prakse.*
- POSKUSITE ODGOVORITI NA SPODNJI VPRAŠANJI:
  - Na kakšen način sami vzpostavljate avtoriteto v šoli (z dijaki, s kolegicami/kolegi, s starši, z vodstvom?)
  - Kako na vzpostavljanje avtoritete vpliva način, kako ubesedujete svoja stališča ?

11

Retorični elementi pedagoške avtoritete in retorična sredstva

- Učiteljeva avtoriteta se vzpostavlja v– interakciji med **učiteljem, učenci in vsebino (dejavniki komunikacijske situacije)**.
- Strategije za vzpostavljanje avtoritete:
  - **ETHOS**: prikaz **VERODOSTOJNE PODOBE**;
  - **LOGOS**: **UTEMELJEVANJE** lastnih stališč in **PRESOJANJE** stališč drugih (argumentacija);
  - **PATHOS**: odziv na **ČUSTVENA STANJA** poslušalcev.
- *Ethos, pathos in logos* v vsaki situaciji delujejo **SKUPAJ**, a z **različnim izstopanjem**.

12

Retorični model jezikovne konstrukcije pedagoške avtoritete

Učitelj - govorec
(*ethos*)

Kdo sem/želim biti kot učiteljica?

PEDAGOŠKA
AVTORITETA

Kaj in kako poučujem?

Vsebina - govor
(*logos*)

Koga nagovarjam?

Učenci - poslušalci
(*pathos*)

13

Sklicevanje na strokovno avtoriteto v argumentaciji – fragment iz teorije argumentacije

- Učitelj kot **ekspert** v pedagoškem procesu (med kolegi, dijaki, starši, vodstvom itd.) – raba **argumenta strokovne avtoritete** (tj. “kar jaz kot učiteljica tako pravim”).
- Argument SA nikoli **ni končni dokaz** za sklep (deduktivno veljaven, induktivno močan), temveč le **predpostavka** v prid sklepa. A hkrati tudi ni napačen argument, temveč je (le) **dvomljiv, sporen argument**, ki ga je vedno mogoče umakniti in znova odpreti vprašanje strokovnosti avtoritete.
- Najbolj temeljna **argumentacijska shema** za argument SA (Walton, Reed & Macagno, 2008, p. 310):
  - **Višja premisa:** *Vir E je strokovnjak na področju S, ki vsebuje trditev A.*
  - **Nižja premisa:** *E trdi, da je trditev A resnična/neresnična.*
  - **Sklep:** *A je resničen/neresničen.*

14

Kritična vprašanja za vrednotenje argumenta SA –strukturalne povezave med argumenti in sklepi (ko smo že identificirali njihov obstoj)

- **Vprašanje strokovnosti/vedenja:** *Koliko je E vreden zaupanja kot strokovni vir?*
- **Vprašanje področja:** *Ali je E strokovnjak na področju S, kamor sodi A?*
- **Vprašanje mnenja:** *Kaj je E zatrdil, da implicira A?*
- **Vprašanje verodostojnosti:** *Ali je E zanesljiv vir kot oseba?*
- **Vprašanje konsistentnosti:** *Ali je trditev A konsistentna s trditvami drugih strokovnjakov?*
- **Vprašanje podpornega dokaza:** *Ali E-jeva trditev temelji na dokazu?*

15

Ocena argumenta SA v vsakdanji komunikaciji

- Profesorica X: *“S 3. A so same težave: z ničemer jih ne pripraviš k delu, pa še nespoštljivo se obnašajo. Spremljam jih že od prvega razreda in do sedaj se ni nič spremenilo. Glede na dolgo prakso, ki jo imam, ti zagotavljam, da bo tako tudi ostalo.”*
- Standardizacija argumentacije (argumentacijska shema):
  1. 3.A z ničemer ni mogoče spobuditi za delo.
  2. 3.A se nespoštljivo vede.
  3. Profesorica X v 3.A poučuje že od 1. razreda.
  4. Profesorica X ne opaža sprememb v delovanju 3.A.
  5. Profesorica X ima dolgo pedagoško prakso.

S: 3. A je in bo ostal težaven razred.
- Evalvacija argumentacije: 1.) identificiramo in ocenimo veljavnost argumentacije (sprejemljivost, relevantnost, zadostnost); 2.) ocenimo ustreznost avtoritete

16

Ocena argumenta SA v vsakdanji komunikaciji

- *Uporaba računalnika ima v razvoju otroka tudi pozitivne posledice. "Z redno uporabo računalnika se izboljšata koordinacija rok in oči pa tudi prostorsko predstavljanje," pravi Martin Korte, profesor celične nevrobiologije na Tehniški univerzi v Braunschweigu. (primer vzet iz Kompare in Rupnik Vec, 2006: 261).*
  - Argumentacijska shema:
    1. MK trdi, da se z redno uporabo računalnika izboljšata koordinacija rok in oči pa tudi prostorsko predstavljanje.
    2. MK je profesor celične nevrobiologije na Tehniški univerzi v Braunschweigu.

S: Uporaba računalnika ima v razvoju otroka tudi pozitivne posledice

17

Retorični elementi pedagoške avtoritete:

GOVOREC: KDO SEM/ŽELIM BITI KOT UČITELJICA?

- **BISTROST:**
  - **pokažem**, da sem vsebine **podrobno** preučila (**ŠIRINA ZNANJA**)
  - **navajam** le tisto, kar je **ključno** za učence (**OBVLADOVANJE TEMATIKE**),
  - **izbiram** le za učence **pomembne** (netrivialne) argumente (**OBVLADOVANJE SITUACIJE**).
    - Npr.: "Pri kolesarjenju uporabljamo čelado, saj si ob padcu **lahko močno poškodujemo glavo.**" ("trivialno"/KDAJ?)
    - Npr.: "Pri kolesarjenju uporabljamo čelado, saj smo tako varnejši, pa tudi **bolj zabavno je, ker lahko tudi zanimive nalepke na čeladi pokažemo svojim prijateljem.**" ("netrivialno"/KDAJ?)
    - Npr.: "Sočasna uporaba mobilnih naprav med učenjem **je škodljiva**", saj vodi v razpršeno pozornost brez dobrega učnega rezultata. ("trivialno"/KDAJ?)
    - Npr.: "Sočasna uporaba med učenjem je **situacija brez zmagovalca**": **slabše se naučimo in ne moremo se sproščeno posvetiti priljubljeni aplikaciji.** ("netrivialno"/KDAJ?)

18

Retorični elementi pedagoške avtoritete:

GOVOREC: KDO SEM/ŽELIM BITI KOT UČITELJICA?

• POŠTENOST:

- **odkrito** prikažem dobre in slabe strani "problema" (v okviru snovi, odnosov ...);
- v razpravi **navajam argumente in možne protiargumente** (ki jih zavrnem),
  - Npr.: *Obvladovanje strategij učenja je pomembno, ker lahko izboljša učni uspeh. Sicer je tudi zgolj s klasičnim branjem mogoče usvojiti snov in marsikomu med vami se to zdi lažje, a je v resnici bolj zamudno, težje in manj učinkovito. ...*
- **upoštevam** pravila veljavne argumentacije (sprejemljivost, relevantnost, zadostnost);
  - **Kadar sama argumentiram:** "Nič hudega, če si se zmotila. Včasih moramo namreč nekaj večkrat poskusiti, preden nam uspe. Spomni se samo, koliko krat si se pognala s skirojem, preden se ti je uspelo zapeljati." (sprejemljivost, relevantnost in zadostnost zaradi neposr. konteksta)
  - **Kadar se odzivam na argumentacijo:** "Nekateri vaši sošolci trdijo, da je **redna prisotnost pri pouku nepotrebna, saj nima večjega vpliva na učni uspeh**. S tem se seveda lahko strinjamo zaradi argumenta o "ugodju", a trdim, da njihova **argumentacija, ni DOBRA, ker argument o nevplivanju na učni uspeh ni sprejemljiv**. Dokazano je namreč, da ..., razen tega so lanski sedmarji pri biologiji ..." (**problematiziramo sprejemljivost učenčeve argumentacije**).

19

Retorični elementi pedagoške avtoritete:

GOVOREC: KDO SEM/ŽELIM BITI KOT UČITELJICA?

• DOBRONAMERNOST:

- pokažem **zanimanje** in **skrb** za učence:
  - Vključitev učencev v načrtovanje, izvajanje in refleksijo (npr. strategija VŽN).
- pokažem, da v ospredje postavljam za učence **dobre in koristne rešitve – prenos v neposredni/osebni kontekst**.
  - Npr.: "Nauči očka/sestro, kako se zašije zgodba"; "Koliko različnih jezikov govorimo in slišimo v naši skupini? Kaj pa v tvoji družini?" – **prenos v družinsko okolje**
  - Npr.: Kje mislite, da bi X lahko uporabili v vašem vsakdanjiku (npr. rap song, You tube video, foto; trening ....)? – **prenos v vrstniško/interesno okolje**

20

Retorični elementi pedagoške avtoritete: VSEBINA: KAJ IN KAKO POUČUJEM? (izstopata *ethos in logos*)

- **Učne vsebine (strukturiranje) in vzpostavljanje avtoritete**
  - 1) Izpostavljanje aktualnosti vsebine (spodbudimo izražanje čustev in razmislek)
  - 2) Spodbujanje **participacije učencev** v pedagoškem procesu kot **aktivno sodelovanje v argumentirani razpravi in medsebojno poslušanje**.
    - Spodbujanje k primerjanju, povezovanju, razvrščanju, ocenjevanju, predvidevanju, presojanju (**zastavljanje vprašanj, pomoč pri ubeseditvi**)
    - Spodbujanje k utemeljevanju in sklepanju (**raven splošne veljavnosti**): "Iz A lahko sklepam B, **saj ...**"; "To se mi zdi **pravično/koristno/težavno/**, **saj ...**."
    - **Strategije razpravljanja (situacijskost; relativizem)**: "Jaz **mislím/vidím/čútim drugače, saj ...**"

21

Retorični elementi pedagoške avtoritete: VSEBINA: KAJ IN KAKO POUČUJEM? (izstopata *ethos in logos*)

- 3) "Problemska" zasnova vsebine, tj. *kontroverza*, za katero obstajata vsaj dve nasprotujoči si stališči z argumenti:
  - **Učna vsebina** – različne interpretacije znanstvenih, kulturnih, zgodovinskih fenomenov
    - Npr. **Soočimo različne poglede na vlogo ogljikovih hidratov v prehrani...**
  - "**Splošne predstave**" o vsebini – težavnost, (ne)zanimivost, (ne)uporabnost ipd.
    - Npr.: "Marsikdo misli, da so **jezikovni členki nekaj najbolj dolgočasnega in pogrešljivega** v jeziku, toda kaj pravite na to, da bi domače naloge opravili **že** v šoli?"
- 4) **Tridelna struktura izvedbe** (dinamika pozornosti).
  - Npr. 1: pozornost; 2: ključne informacije; 3: čustveni vtis
- 5) **Izvedba – prepričljiv nastop (verbalni in neverbalni vidik).**

22

Retorčni elementi pedagoške avtoritete POSLUŠALCI: KDO SO MOJI UČENCI?

(izstopa *pathos*)

- Prilagoditev **ubeseditve in izvajanja** učne vsebine **trenutnim okoliščinam in čustvenemu stanju učencev**:
  - **Kako se otroci v moji skupini *trenutno odzivajo in komunicirajo* v različnih okoljih?**
  - **Kakšno je njihovo *predznanje* o temi?**
    - okvirno/natančno poznavanje; teoretično/praktično znanje.
  - **Kakšne *metode dela* so jim blizu?**
    - Samostojno delo; delo s pripomočki; delo v/izven igralnice; skupinsko delo, sodelovalno učenje; timsko poučevanje ipd.
  - **Kaj jih *trenutno manj/bolj zanima*?**
    - Specifični interesi, odvisni od različnih dejavnikov (del šolskega leta, dan v tednu, letni čas, starost, prevladujoči trendi ipd.).
  - **Kaj mislim, da *trenutno pričakujejo od mene* kot učiteljice?**
  - **Kakšni so naši *trenutni medsebojni odnosi*?**
    - Konkretna situacija (bližina prijetnega/neprijetnega dogodka ipd.)
    - Kakšna je moja trenutna interakcija z njimi

23

VAJA: Načrtovanje govora z vidika govorca in poslušalca (50 min)

- **NAČRT in IZVEDBA: 15 MIN**
  - Razdelite se v 5 skupin (po 6) in nato znotraj vsake skupine na **dve manjši skupini (po 3)**, kot sta predvideni na delovnem listu.
  - Skladno z navodili izpolnite delovni list.
- **POROČANJE: 30 MIN**
- Poročajte o izkušnji in rezultatih.

24

Primer vključitve retoričnega *pathosa* v načrtovanje pouka (GEO: Južna Evropa – gospodarstvo: *Oljka – znanilka civilizacije*)

- **Okoliščine:** razred 7. razred, jesen (konec novembra?), 7. ura; o temi imajo splošno predznanje; raje delajo v skupinah; niso zelo motivirani za učenje.
- **Trenutno stanje:** slabi medsebojni odnosi (nepovezani); konflikt z učiteljico zaradi številnega neopravičenega izostajanja (zlasti dva učenca).
- **Cilj:** ubesediti medsebojna pričakovanja in izboljšati odnose **skozi obravnavo snovi**;
- **Izhodiščna vprašanja pri “retoričnem načrtovanju”:**
  - Kako ustvariti razloge, da bodo našli smisel v vsebini?
  - Kaj konkretno bi jih lahko zanimalo/ kakšen način nagovora bi jih lahko pritegnil (nazorni/živi/kratki opisi)?
  - Kako jih lahko povežem v skupine, da bodo navezali stike?
  - Kako dvema učencema dodeliti naloge za spodbujanje odgovornosti do predmeta?
  - Kako vključiti neposredno okolje (npr. obisk stare oljke v Seči)?
  - Ali bi učinkovala timska/medpredmetna povezava?
- **Posebnosti izvedbe:** struktura; vsebinski elementi; ubeseditiv;

25

VAJA: Strategije za vzpostavljanje pedagoške avtoritete z vidika učencev

- **CILJ:** *Uzavestiti prepričevalne vidike vzbujanja čustev.*
- **Okoliščine:** sredina šolskega leta; značilnosti skupine (določite sami)?; tema: *Gozd pozimi.*
- Izberite 3 možna izhodišča, s pomočjo katerih bi prilagodili obravnavo snovi čustvenemu stanju učencev. Pomagajte si s spodnjimi vprašanji:
  - Kaj konkretno bi jih lahko zanimalo/ kakšen način nagovora bi jih lahko pritegnil (nazorni/živi/kratki opisi/zgodba)?
  - Kako jih lahko organiziramo v skupine, da bodo med seboj čim več komunicirali?
  - Kako/kje jim lahko prepustim vodenje?
  - Kako vključiti neposredno okolje?
  - Ali bi učinkovala timska/medpredmetna povezava?
- Predstavitev primerov in vtisi.

26

Za konec: Predlog praktičnega modela tedenskega retoričnega načrta

1. Pregled predvidenih vsebin.
2. Preliminarna ocena okoliščin: kaj, komu, kdaj, kje, zakaj (lahko se spremeni – adaptacija strategij!)
3. Identifikacija potencialnih vsebin in mest, s pomočjo katerih je mogoče graditi na vzpostavljanju in ohranjanju avtoritete.
4. Izbira retoričnih strategij na ravni konstrukcije podobe (*ethos*), vzbujaanja čustev (*pathos*) in vpeljevanju argumentacije (*logos*).

27

LITERATURA

- Blais, M-C, Gauchet, M, Ottavi, D. (2011). O pogojih vzgoje. Ljubljana: Krtina.
- Bingham, C. (2008). Authority is Relational. Rethinking Educational Empowerment. New York: State University of New York Press.
- Furedi, F. (2016). Zapravljeno. Zakaj šola ne izobražuje več. Ljubljana: Krtina.
- Gogala, S. (1935). Duhovni obraz sodobne mladine. *Pedagoški zbornik Slovenske šolske matice* (XXXI. zvezek). Ljubljana: Slovenska šolska matica, str. 47–82.
- Gogala, S. (2005). *Izbrani spisi*. Ljubljana : Društvo 2000.
- Kodelja, Z. (2014). Konec ali zgolj metamorfoza učiteljske avtoritete? *Šolski razgledi*, 2, 15-19.
- Kompare A., Rupnik vec T. (2016). Kako spodbujati razvoj mišljenja. Ljubljana: ZRSŠ.
- Kovač Šebart, M. in Krek, J. (2009). *Vzgojna zasnova javne šole*. Ljubljana : Center za študij edukacijskih strategij, Pedagoška fakulteta.
- Kroflič, R. (1997). *Avtoriteta v vzgoji* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Kroflič, R. (1999). Med poslušnostjo in odgovornostjo. Ljubljana: Vija.
- Kroflič, R., Mažgon, J., Klarič, T., Jeznik, K., Štirn Janota, P., Štirn Koren, D., Vončina, V., Ermenc Skubic, K., Lenič, Š., Makovec, D., Rutar, V. in Peček Čuk, M. (2009). *Ali poklicne in strokovne šole potrebujejo vzgojni koncept*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Kroflič, R., Makovec, D., Jeznik, K., Štirn Janota, P., Štirn Koren, D. in Mažgon, J. (2009). *Avtoriteta poklicne šole in učitelja*. <http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/RazvojniProjekti/AvtoritetaPoklicneSoleInUcitelja1.pdf>
- Makovec, D. (2014). Avtoriteta učitelja in koncept spoštovanja. *Socialna pedagogika*, 65 (3), 72-92.
- Rupnik Vec, T. in Kompare, A. (2006). Kritično mišljenje v šoli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Žagar Ž., I., Žmavc, J. in Domanjko B. (2018). *Učitelj kot retorik: retorično-argumentativni vidiki pedagoškega diskurza*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Žmavc, J. (2014). Retorika in argumentacija kot dejavnika učne uspešnosti. V: Štremfel, U. *Učna (ne)uspešnost: pogledi, pristopi, izzivi*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Walton, D., Reed, C. in Macagno, F. (2008). *Argumentation Schemes*. Cambridge: Cambridge University Press.

28